

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Český jazyk a německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Kombinované studium

Specifika argumentace v televizních diskusních pořadech
(bakalářská práce)

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem citovala všechny uvedené zdroje.“

.....

Podpis

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Teoretická část	5
2.1	Diskusní pořady.....	5
2.1.1	Diskusní pořady na českých televizích.....	5
2.1.2	Koncepce diskusních pořadů	5
2.1.3	Role moderátora a diskutujících.....	7
2.2	Mluvený projev	8
2.2.1	Zásady mluveného projevu	8
2.2.2	Neverbální komunikace	9
2.2.3	Mluvený projev z hlediska jazykových prostředků	11
2.3	Argumentace	15
2.3.1	Vymezení pojmu argument	15
2.3.2	Způsoby argumentace	16
2.3.3	Věcně správné argumenty.....	17
2.3.4	Chybné argumenty.....	18
3	Praktická část.....	21
3.1	Máte slovo s M. Jílkovou, 26. 10. 2017, Účtenková loterie.....	21
3.2	Máte slovo s M. Jílkovou, 8. 6. 2017, Mají mít ženy bez partnera právo na umělé oplodnění? 22	
	Otázky Václava Moravce, 15. 10. 2017, České sociální bydlení. Komu pomáhá a komu škodí?.....	24
3.3	Duel Jaromíra Soukupa, 31. 8. 2017	25
4	Závěr	28
5	Seznam použité literatury	29

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá zásadami argumentace v televizních diskusních pořadech. Diskuze a sdílení názorů je dnes velice aktuální a populární, a to nejen díky samotným diskusním pořadům. V dnešní době sociálních sítí a jiných médií sledujeme výměnu názorů prakticky dnes a denně i mimo televizní obrazovky. Práce byla psána v době, kdy nejen probíhaly předvolební kampaně, ale probíhala i snaha o celkem zásadní změny v zákonech, a tudíž na obrazovkách bylo k vidění spoustu zajímavých debat. Existuje nepřeberné množství televizních diskusních pořadů, od těch kvalitních k těm méně kvalitním. K analýze byly vybrány pouze české diskusní pořady.

Práce je rozdělena na dva stěžejní oddíly – první je teoretická část, ve které jsou popsány diskusní pořady, jejich charakteristika, koncepce a funkce, a také role moderátora a diskutujících v těchto pořadech. Další kapitola se zabývá mluveným projevem, především zásadami správného mluveného projevu, dále rozebírá pojem neverbální komunikace a zabývá se i mluveným projevem z hlediska jazykových prostředků. V poslední, pro tuto práci stěžejní kapitole teoretické části, je rozebrán pojem argument – vymezení tohoto pojmu, dále způsob argumentace a poté jsou zde představeny věcně správné argumenty a argumenty chybné. V praktické části už jsou představeny jednotlivé díly diskusních pořadů, které byly v rámci analýzy sledovány. Práce se tedy především snaží o vymezení určitých argumentů, které v pořadu zazněly, a jejich analýzu. Analýza diskusních pořadů by mohla být velmi obsáhlá, protože v těchto pořadech se vyskytují různé typy lidí, a i když lze vysledovat společné znaky argumentace, každý člověk ve své jedinečnosti komunikuje naprosto unikátním způsobem. Protože z hlediska argumentace bývají nejzajímavější diskusní pořady s politickou tematikou, byly k analýze vybrány právě ty, ve kterých se přímo diskutuje o politice nebo se debaty účastní politici představitelé. Z takovýchto pořadů byly vybrány tři, které jsou v naší republice pravděpodobně nejvíce sledované a z určitého hlediska i mírně kontroverzní. Je to tedy pořad Otázky Václava Moravce, dále pořad Máte slovo s M. Jílkovou a Duel Jaromíra Soukupa.

Jak již bylo napsáno výše, každý díl by se dal analyzovat velice do hloubky, a to z různých hledisek. Tato práce ale nemá za cíl vyčerpávající analýzu každého dílu, ale spíše rozbor těch nejzajímavějších argumentů, které v rámci jednotlivých dílů zazněly. Přestože v této práci jde především o specifika argumentace, snaží se práce alespoň rámcově analyzovat kvalitu mluvených projevů těchto diskusí.

2 Teoretická část

2.1 Diskusní pořady

2.1.1 Diskusní pořady na českých televizích

Diskusní pořady mají v televizním programu své jasné a nezastupitelné místo. V České republice se tyto pořady začaly vyskytovat prakticky až po 90. letech se vznikem soukromoprávních televizí. Společenské uvolnění po revoluci přineslo zájem o témata, které byla do tehdejší doby spíše tabu, proto se diskusní pořady věnovaly především různým společenským problémům jako například drogová závislost, prostituce, rozvody, podnikání, život v zahraničí apod. V těchto pořadech účinkovali skuteční aktéři těchto životních peripetií, kteří vyprávěli svůj příběh, který byl následně komentován a diskutován s moderátorem, ostatními účastníky a diváky. K těm nejznámějším a nejsledovanějším v tehdejší době patřily zejména pořady *Áčko*, který byl zaměřen především na sociální problémy, dále pořad *Kotel* s moderátorkou Michaelou Jílkovou, který byl v podstatě předchůdce pořadu, který bude představen níže a pak například pořad *Sedmička*, který se věnoval politickým tématům.

Hlavním cílem diskusních pořadů by mělo být informování o aktuálních problémech a možnost se k těmto problémům vyjádřit. Jejich stěžejní úlohou tak tedy stále zůstává především seznámit širokou veřejnost s aktuálními problémy a možnost podívat se na řešenou problematiku z různých úhlů pohledu. Vedle funkce informativní plní do jisté míry i funkci výchovnou a také zábavnou. Dalo by se tedy říci, že v těchto pořadech je uplatněn základní princip demokratického právního státu, tedy právo mít a prezentovat svůj vlastní názor.

Nyní se na obrazovkách našich televizí setkáváme spíše jen s politickými diskusními pořady, a když už si třeba myslíme, že sledujeme nějaký diskusní pořad o sociálních tématech, často zjistíme, že se nejedná o realitu, ale pouze o naaranžovanou záležitost, ve které vystupují herci. Pokud se vrátíme k těm politickým, v některých diskutují pouze politici mezi sebou, například pořad *Otázky Václava Moravce*, který vysílá Česká televize. V dalších diskutují politici nejen mezi sebou, ale i s přítomnými diváky, kteří jim pokládají otázky. Do pořadu se lze také zapojit pomocí SMS či prostřednictvím sociálních sítí. Mezi takové pořady lze zařadit například *Máte slovo s M. Jílkovou* na České televizi či pořad *Duel Jaromíra Soukupa* na televizi Barrandov.

2.1.2 Koncepce diskusních pořadů

„Rozmanitost televizních debat je dána nejen konstelací účastníků, ale i záměrem, s nímž je host do studia zván. V některých pořadech jde například o to, aby se mohla všestranně prezentovat pozvaná osobnost, aniž by byla podrobována výslechu na témata, jež jí nejsou příjemná. Valnou část mediálních dialogů však tvoří v současné době ty, v nichž jde o ostrý

a často nesmlouvavý střet osobností. Nejenže dialogy mívají charakter kompetitivní, neboť jejich účastníci sledují protichůdné zájmy, ale sami moderátoři se snaží spor vyprovokovat, aby mohli mediální dialog označit jako střet. Investigativní novináři si počínají jako vyšetřovatelé při křížovém výslechu a stává se, že osobnost, která takový výslech podstoupí, nejenže nedokáže v palbě otázek pronést souvislou myšlenku, ale odchází od stolu. Zatímco politici si na takový způsob konfrontace zvykli, představitelé občanských hnutí a nepolitikové, zvláště usedají-li k mediálnímu rozhovoru poprvé, se mohou cítit zaskočení.¹

Každý z pořadů, který je v této práci podroben analýze, má podobnou koncepci, i když některé prvky jsou rozdílné. Pořad Otázky Václava Moravce trvá dvě hodiny a je rozdělen do dvou částí. První část běží souběžně na ČT1 a ČT24 a začíná krátkým shrnutím toho, co se událo na politické scéně či ve světě během uplynulého týdne nebo otevírá aktuální ekonomicko-sociální problémy. Následně moderátor v některých dílech cituje výroky určitých osobností, většinou z řad politiků. Poté již začíná samotná diskuse s hosty, většinou bývají tři, v některých dílech jenom dva. Po hodině pořad „končí“ na ČT1 a pokračuje další hodina na programu ČT24. Tam ještě čtvrt hodiny pokračuje diskuse z předchozího vysílání a poté je nastoleno nové téma s novými hosty. Nakonec obvykle následuje poděkování za pozvání od hostů a rozloučení.

O podobný koncept jako pořad Otázky Václava Moravce se snaží pořad Duel Jaromíra Soukupa. Jaromír Soukup na začátku vtipně glosuje události posledních dní, výroky politiků či mluví o svých hostech, které následně přivítá ve studiu. Pořad je ale zajímavý tím, že se vysílá v přímém přenosu a v záběru za moderátorem a hosty jsou neustále vidět diváci, kteří ale nejsou přítomni přímo ve studiu, ale stojí venku před studiem. V některých předvolebních dílech vyšel moderátor ze studia k divákům a dal jim možnost položit otázku pro přítomné hosty.

Poněkud odlišný formát má pořad Máte slovo s M. Jílkovou, který se nevěnuje čistě politickým tématům, ale i otázkám, které hýbou naší společností, často velmi kontroverzním. Rozdíl je také v tom, že hostů je zde většinou šest, jsou postaveni do řad proti sobě podle toho, jaký názor na danou otázku mají, a už i to vytváří „bojovou atmosféru“. Moderátorka na začátku pořadu cituje výroky jednotlivých hostů, tak jak se k danému problému vyjádřili dříve v médiích. Následuje samotná debata, ve které dostanou prostor i diváci ve studiu. V tomto pořadu je tedy k vidění pestrá argumentace, protože se ke slovu dostávají i lidé, kteří nemusí mít k tématu relevantní informace. Velkým mínusem ale také bývá to, že hosté se velmi často různě překřikují, nemohou dokončit své myšlenky, a to velmi často zmenšuje kvalitu diskuze. Během pořadu také běží dole na liště názory diváků, které posílají formou SMS. Tento pořad je svým konceptem určen asi pro nejširší okruh diváků, na rozdíl od dvou výše uvedených.

¹ ČMEJRKOVÁ Světa, HOFFMANNOVÁ Jana. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 80-82.

2.1.3 Role moderátora a diskutujících

Stěžejní vlastností dobrého moderátora diskusních pořadů, a tím spíše těch, které se věnují politice, by měla být jeho nestrannost. „Moderátor by například neměl ani vyjadřovat souhlas nebo nesouhlas se svými hosty, neměl by užívat signály typu hm, ano, opravu, skutečně aj. Neměl by samozřejmě jednomu dotazovanému klást otázky agresivní a nepřátelské a jinému otázky mírné a podpůrné.“² „Protože redaktor dost dobře nemůže být neutrální, snaží se zachovat alespoň postoj neutralistický, tj. vyhýbá se formálním ukazatelům zaujetí.“³ Samozřejmě ne vždy tomu tak je, a ne vždy je to také lehké dodržet. Moderátor je přece jenom také člověk se svými názory a postoji k probíranému tématu. Proto musí být někdy těžké nevyjádřit se, například když moderátor ví, že diskutující něčemu nerozumí nebo když je očividné, že lže.

„Je také důležité, aby host respektoval roli moderátora jako toho, kdo nejprve uvádí posluchače do kontextu, a poté podněcuje hosta, aby se k problému vyjádřil. Dále by měl host respektovat moderátora jako někoho, kdo celý rozhovor řídí a kdo je vlastně v jeho středu. Moderátor by se měl věnovat jenom otázkám, přičemž slovo otázka je chápáno široce jako celkové řízení rozhovoru. Pokud přeci jen moderátor komentuje výrok hosta, neměl by vystupovat sám za sebe, ale za diváky. Naopak host by se měl zdržet nevyžádaného komentáře k předchozímu, neměl by klást otázky, neměl by vyzývat ostatní hosty k hovoru nebo k reakci, ale měl by odpovídat na moderátorovy otázky.“⁴ „Většinou ale host hodnotí výroky moderátora, komentuje vhodnost otázek, může zpochybňovat právo moderátora klást tu či onu otázku, její téma a formulaci. Na druhé straně, moderátor hodnotí odpovědi hostů, jejich přesnost a vágnost, přímou a vyhýbavou. Často při tom užívá techniku zvanou reformulace. Reformulace je jednou z nejužívanějších technik, jíž redaktor interviewovanou osobu usměrňuje a zvládá tím její diskurz, který převádí do svých vlastních slov (často při tom užívá výrazů čili, neboli, takže, říkáte, chce říct, podle vás, to znamená, apod...). Reformulacemi moderátor shrnuje předchozí výpověď, vybírá z ní klíčové informace, konkretizuje ji, ale také z ní často vyvozuje další důsledky.“⁵

Velmi důležité je také celkové vystupování moderátora, ke kterému patří mimo jiné i správné odívání. Moderátor by měl volit takové odívání, aby působil kultivovaně, aby příliš nevybočoval, ale zase na druhou stranu by se neměl v pořadu ztrácet. To stejné platí i pro hosty, ti by měli přizpůsobit odívání podle typu pořadu, ve kterém budou účinkovat.

Účastníci, kteří jsou do pořadu pozváni, by se měli na účinkování náležitě připravit. Především se připravit na všechny možné dotazy, které v pořadu mohou být položeny. Pokud

² Tamtéž, s. 102.

³ GRETBatch, David. Conversation analysis: Neutralism in British news interviews. In A. Bell – P. Garrett (ed). *Approaches to Media Discourse*. Blackwell: Oxford, 1998, s. 163-185.

⁴ ČMEJRKOVÁ: *Jazyk, média...*, s. 89-90.

⁵ Tamtéž, s. 103.

jsou to odborníci, kteří byli do pořadu pozváni právě kvůli tomu určitému tématu, jsou na ně kladeny větší nároky, musí se cele orientovat v problematice, vyvracet různé polopravdy, ale zároveň stále zůstat objektivní a danou problematiku prezentovat tak, aby jí laická veřejnost správně porozuměla a její vysvětlení pro ni mělo přínos.

2.2 Mluvený projev

2.2.1 Zásady mluveného projevu

„Veřejný projev klade na mluvčího zvýšené nároky i v přednesu. Je nezbytné nejen zvládnout techniku dýchání a tvorby základního hlasu, jehož modulacemi mluvený projev vzniká, ale přibývají také nároky na vlastní tvorbu řeči – artikulaci hlásek a hláskových skupin – a zvukové ztvárnění celé promluvy. Komunikační bariéru může tvořit např. nezřetelná nebo nářeční výslovnost, stereotypní melodie řeči a nevhodné řečové tempo, častým zdrojem nepochopení je nevhodné frázování, při němž se od sebe oddělují výrazy tvořící významový celek.

Ve veřejném projevu nejde o pouhé dodržování jednoduchých a snadno popsatelných zásad výslovnosti; takové zásady spisovné mluvy ani nejsou a nemohou být. Kromě toho jsou jednotlivé typy veřejných mluvených projevů žánrově rozlišeny a toto rozlišení se promítá i do nároků na kvalitu výslovnosti. Nepochybně vždy platí nutnost výslovnosti plně srozumitelné.“⁶

Pokud se člověk snaží správně argumentovat a vlastně diskutovat vůbec, je zapotřebí osvojit si zásady správného mluveného projevu. V první řadě záleží na situaci, do které je řečník postaven. Zda bude například přednášet před skupinou lidí, zdali to budou děti či dospělí. Jinak se řečník musí připravit, pokud mluví o tématu, ve kterém je odborníkem, či nikoliv. A úplně jiná příprava nastává v případě, když jdou lidé, známí či neznámí, zváni do diskusních pořadů, o kterých se píše v této práci.

Existují ale zásady mluveného projevu, které se hodí pro každou z výše uvedených situací. Řečník musí především umět správně artikulovat a pracovat s dechem. Mluvíme zde o tzv. hlasové kultuře. „Tímto pojmem se rozumí způsob používání hlasu v jeho společenské zvukové formě. Tato zvuková forma, působící na posluchače, se jeví v dynamice, rezonanci, barvě a artikulaci zvuku a odpovídá vzoru fonetické normy určitého národního jazyka. Ten, kdo často hovoří na veřejnosti, by měl mít základní vědomosti z fyziologie hlasu, hlasové techniky a měl by být obeznámen se základními poznatky prevence hlasových poruch i hygieny hlasu.“⁷ Dále je třeba dbát na správné držení těla, řečník by měl stát rovně, pokud má možnost vybrat si, zda

⁶ JELÍNEK, Milan a Blažena ŠVANDOVÁ. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 297-298.

⁷ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ Jarmila. *O kultuře mluveného projevu*. Praha: Svoboda, 1983. s. 12.

bude stát či sedět, doporučuje se stát, při stání se nejen lépe dýchá, ale řečník může chodit, a tím je zaručen lepší kontakt s posluchači či ostatními diskutujícími.

Samostatnou kapitolou je již samotný projev z hlediska užitých jazykových prostředků. To, jaké dokážeme zvolit jazykové prostředky, má stěžejní vliv na to, jak zajímavý pro ostatní náš projev bude, jak dlouho a do jaké míry nás budou ostatní ochotni poslouchat. Často i zkušení řečníci, kteří jsou zvyklí mluvit k ostatním každý den se potýkají s problémy, na které jsme zvyklí spíše z každodenní mluvy. Mezi nejčastější problémy patří například užívání tzv. parazitních slov, vybočování z větných vazeb, špatná skladba či užívání slov – většinou cizích, ve špatném významu.

2.2.2 Neverbální komunikace

„Neverbální komunikace je širší pojem, jenž zahrnuje mnoho oblastí lidských projevů a produktů. Redukcí neverbální komunikace na řeč těla se pozorovatel ochuzuje o mnoho dalších významným informačních zdrojů. Řeč těla tvoří jen jednu podskupinu, i když můžeme říci, že tu nejzajímavější. Přináší nám mnoho důležitých informací o vnitřních obsazích člověka, a tak nám pomáhá k jeho lepšímu poznávání. Informace pro kvalitní analýzu neverbálních produktů je nutné čerpat z exaktních oborů, jakými jsou psychologie, medicína, etologie, sociologie.

Nepřesným používáním a redukcí pojmu neverbální komunikace výhradně na řeč těla došlo k tomu, že jde dnes zcela přirozeně opomíjeno mnoho důležitých oblastí, jež neodmyslitelně patří do obsahu pojmu neverbální. Některé jevy a oblasti neverbální komunikace jsou snadněji identifikovatelné, jiné naopak od nás vyžadují speciální přípravu, cvičený pozorovací talent a větší množství odborných informací.

Jedním z hlavních okruhů, které tvoří náplň pojmu neverbální komunikace, je komunikace činy. Ukazuje, jak je nebo není v souladu prožívání, chování, jednání člověka s jeho postoji, vyslovenými názory apod. Tato oblast je něčím, co zná ze svého života každý. A to už od dětství. Stačí si jen vzpomenout na svá dětská léta a na svého nejlepšího kamaráda nebo kamarádku. Pamatujete si na pocit „zrady“, kdy vám dali slib, že se na tu protivnou holku nebo užalovaného kluka ani nepodívají, a my potom na vlastní oči viděli, jak spolu mluví nebo si hrají? Jak snadné bylo podlou „zradu“ rychle odsoudit. Udělali něco jiného, než slíbili. Už jim nebylo možné plně důvěřovat. Výsledek této zkušenosti je, že pokaždé, když něco řekli, hledali jsme v jejich chování a projevech důkaz, zda to myslí vážně, zda jim tentokrát můžeme věřit. Tato oblast neverbality – komunikace činy – je přirozeným souputníkem našeho života a neexistuje člověk, který by s ní denně nepřicházel do kontaktu. Uvedený příklad z dětství vnáší do kontaktu s lidmi kolem sebe prvek obezřetnosti a povyšuje tak přirozeně tuto část neverbální komunikace na významný a respektovaný zdroj informací, poznávací a orientace.

Další oblastí neverbální komunikace je oblast vlastních produktů člověka. Určitě nikdo nepochybuje o tom, že jakýkoliv tvořivý projev člověka, ať už to je písemný, výtvarný produkt nebo výrobek vyhotovený v dílně, vypovídá o jeho vnímání světa, potřebách, které má, postojích, jež zastává ve vztahu k sobě a okolnímu světu, o hodnotách života, o něž usiluje, a úrovni dovedností, které si osvojil. Tato oblast klade vyšší nároky na kvalitu pozorování. Předpokládá se totiž, že pozorující nebo hodnotící člověk je schopen vidět za pozorovatelnými projevy hlubší souvislosti psychických dějů a stavů autora.

Třetí oblast je oblast konzumace cizích produktů. Představuje oblečení, jež nosíme, pokračujeme věcmi, které nakupujeme, abychom ozdobili své tělo, a skončíme třeba u knih, které čteme. Jde tedy o výběr předmětů, výtvorů a aktivit, jež přicházejí k člověku zvnějšku, které si kupujeme, prohlíží, navštěvuje.

Pro veřejnost nejzajímavější oblastí neverbální komunikace je oblast, která je všeobecně nazývána řeč těla. Lidmi je obecně považována za nejdůležitější, nejhodnotnější a nejzajímavější. Interpretace signálů těla i jejich praktické využívání vedou k nedorozumění a ke kritickému hodnocení lidí, jsou zdrojem nedůvěry v informační hodnotu tělesných signálů, přinášejí zjednodušování a zplošťování pohledu na člověka a při ignorování interpretačního významu kontextu jsou i zdrojem hlubokých mezilidských konfliktů.

Poslední oblast neverbální komunikace tvoří studium vztahů mezi individuálním a obecně sdíleným pohledem na život, míra jejich vzájemného souladu a nesouladu, míra synergičnosti⁸ jednotlivých účastníků procesu nebo naopak antagonismus⁹ jednotlivce a celku, a to ve větších časových úsecích. Řadíme sem kulturu s jejím duchovním aspektem a vzdělaností, architekturu, malířství, hudbu a literaturu s jejich styly a trendy. Všechny jsou produkty i dokumenty jednotlivých etap vývoje lidstva a celé naší civilizace. “¹⁰

„Mnozí odborníci tvrdí, že pouze 7 % porozumění je odvozeno z toho, co je slovy skutečně řečeno, 38 % sdělení vyčtete z tónu hlasu a 55 % z řeči těla, tedy z něčeho, co je jinak než přímým pozorováním a vnímáním naprosto nesdělitelné a co vám ani telefon neprozradí. Neverbální signály se zásadním způsobem podílejí na vytváření tzv. prvního dojmu o osobách. Neverbální komunikace není pouze záležitostí mající význam v setkání dvou cizích lidí při nějakém jednání. Lidé, kteří se znají, často jedním pohledem rozeznají, na čem jsou, a nemusí ani slyšet slova, která jim to potvrdí.

Neverbální signál tedy může verbální sdělení doplňovat a zesilovat, případně také nahrazovat, nebo s ním může být naopak v nesouladu. Za takového nesouladu, kdy tón řeči ani

⁸ Synergičnost – spolupráce, spolupůsobení.

⁹ Antagonismus – nesmiřitelný protiklad, protichůdnost.

¹⁰ TEGZE, Oldřich. *Neverbální komunikace*. Praha: Computer Press, 2003, s. 17-20.

mimika neodpovídají textu verbálního sdělení, se má za to, že pravdivější je mimika, kterou nelze tak snadno lhát jako slovy.¹¹

Neverbální komunikace je tedy velmi důležitá, často se stává, že lidé při běžné komunikaci nebo při nějakém projevu, který přednáší, používají nějaké zvláštní gesto a ostatní lidé se při jejich projevu nesoustředí ani tak na samotný projev, ale právě na to, kdy opět přijde ono specifické gesto. Tyto specifické projevy naší neverbální komunikace ale my sami někdy jen obtížně vnímáme, a proto je přínosné, i když pro většinu lidí velmi nepříjemné, pokud nám náš projev někdo natočí například na videokameru, a my poté máme možnost se na tento záznam podívat a vidět, jak při projevu působíme, jak mluvíme a jak působí naše řeč těla. Z tohoto záznamu se poté můžeme poučit a snažit se všechny rušivé elementy našeho projevu odstranit.

Dalo by se tedy říct, že naše řeč těla dotváří naši verbální komunikaci, dodává jí často ten správný smysl a význam. Jak již bylo zmíněno výše, některá gesta sice mohou působit rušivě, většinou nám ale především pomáhají správně se vyjádřit. Například když chceme někomu něco názorně vysvětlit, většinou používáme ruce a gestikulujeme, abychom dosáhli požadovaného efektu.

2.2.3 Mluvený projev z hlediska jazykových prostředků

„Televizní debaty jsou nejzajímavější a formálně nejpestřejší z hlediska lexikální výstavby (včetně prostředků frazeologických). Hlavním důvodem je individuální, emociální i obsahové (odborné) zaujetí, angažovanost jednotlivých účastníků konverzace, jejich snaha přesvědčit, prosadit či obhájit se (srov. například s vyjadřováním zpravodajů, kteří naopak musí potlačit své osobní pocity a informovat nezaujatě). Mluvčí tedy používají značné množství prostředků hovorových, nespisovných, slangových, expresivních, dokonce i řídkých, neologismů a okazionalismů, a to samozřejmě se značnými individuálními rozdíly. Emocionální zaujetí se projevuje například v tom, že nekonstatují pouze fakta, údaje, ale vyjadřují se významově méně určitě či jednoznačně – ve srovnání například se slovní zásobou zpráv se v těchto projevech vyskytuje více polysémných slov a synonym. Slovní zásoba tak není stereotypní, modelová.“¹²

Oslovování, tituly, pojmenování osoby – V průběhu debaty se mnohdy způsob oslovování a označování osob proměňuje (například se oslabuje jeho oficiálnost, vynechávají se tituly nebo naopak příjmení atd.), a to v závislosti na jejím průběhu (stupňování napětí, emocí), ale také podle vzájemných (osobních) vztahů účastníků (existujících i mimo debatu a často všeobecně známých). Srov.: *Tak máme tady senátora, ať začne...*; *Pane kolego* (= členové a zástupci politických stran, představitelé a poslanci Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR mezi sebou). Jména pán, a to

¹¹ K LAPETEK, Milan. *Komunikace, argumentace, rétorika*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 113-114.

¹² ČMEJRKOVÁ: *Jazyk, média...* s. 161-162.

zejména v plurálu a ve spojení s příznakovou intonací, bývá užíváno ironicky (*doporučení pánů poslanců, někteří pánové z koalice, prosím vás, vážení pánové, vy...*).¹³

Vedení dialogu, vyjadřování postojů, hodnocení – Vedle standardních úvodních, zakončovacích a navazovacích dialogových frází se výrazně projevuje snaha o vyjádření individualizované, aktualizované, různou měrou vyzývavé, provokující či ironické, a to jak vzhledem k účastníkům debaty, tak vzhledem k divákům (kteří bývají oslovováni při zahájení debaty a na jejím konci, méně často v průběhu). Významnou roli přitom hraje intonace a tempo řeči (to bývá kvůli časovému omezení zpravidla rychlejší než při běžné konverzaci). Srov. například: *Jestli vás to zajímá, pak dobrý večer! Prosím, horké křeslo je vaše. Dámy a pánové, s vámi se pro dnešek loučím.* Průběh (pokračování) debaty je signalizován rozmanitými prostředky navazování, jednotícím inkluzivním plurálem (zejména 1. osoba imperativu), pro nepřipravené mluvené projevy charakteristickými vycpávkovými slovy apod. Například: *Nicméně vraťme se k našemu tématu... V této fázi bych o tom nediskutoval.*¹⁴

Metajazykové výrazy – vedle věcných (obsahových) hodnocení vyjadřují účastníci debat občas také své postoje k jazyku, komentují vyjadřování vlastní i druhých (především volbu slov); k tomu používají pojmenování metajazyková (příp. obrazná pojmenování na nich založená). Srov. např.: *Nechme emoce doma.; Já bych potřeboval přestat mluvit jako politik.; Položil bych otazník nad tou větou, žl...*¹⁵

Terminologie, profesionalismy – Početnou složku slovní zásoby televizních debat představuje terminologie (profesionalismy, příp. poloprofesionalismy). Jádro těchto prostředků patří mezi profesionalismy interdisciplinární, především společenskovední, zbývající část se týká úžeji daného tématu (např. obchodování, managementu, marketingu). Z tohoto hlediska lze tedy celkově slovník televizních debat rozdělit na spisovnou a nespisovnou část, a spisovnou část dále na tzv. vrstvu obecně intelektuálního výraziva, která je víceméně stabilní, a proměnlivou (tematicky zaměřenou) vrstvu profesionalismů oborových. Odborné termíny se formálně (strukturně) neliší od ostatních termínů, jsou jednoslovné i víceslovné (těch bývá zpravidla více a nejčastější typ představují jmenné fráze se shodným, hlavně adjektivním, příp. neshodným přívlastkem. Srov.: *zrytkové právo, nucené vysídlení, výměna kabinetu, míra podnikatelského rizika, odpolitizovat administrativu, dopustit se daňových úniků.* Co se původu je poměrně velká část odborné slovní zásoby cizí, pochází jak z jazyků klasických, tak moderních, především z angličtiny. Stupeň zdomácnění souvisí s novostí pojmenované skutečnosti i s tím, kdy bylo slovo přejato. Hojná je hybridizace, a to jak morfoložicko-slovotvorná (v rámci jednoho slova), tak

¹³ Tamtéž, s. 162-163.

¹⁴ Tamtéž, s. 163.

¹⁵ Tamtéž, s. 165.

syntakticko-slovotvorná (při vytváření víceslovných pojmenování). Z hlediska slovnědruhového se nejčastěji uplatňují přejatá substantiva, a to hlavně abstraktivní, adjektiva, příp. slovesa (a substantiva verbální). Např. *promotion, marketingové studie, vlastnická minorita, odborný kredit, tendry, dopingový trest, požádat o expertýzu, mikroregiony*. Přejatá slova se dále záměrně využívají pro komentáře metajazykové, mnohdy citátové, např.: *Pozitivně jsem kvitoval to, že..., Budu hned replikovat..., Dovedeno ab absurdam..., Hlasovali nikoliv an blok, ale jednotlivě*.¹⁶

Nové fráze a klišé – V televizních debatách se podobně jako v publicistice záměrně využívá exkluzivních výrazů, které poutají pozornost, dodávají jakýsi povrchní lesk, i když mohou být nesrozumitelné. Tyto výrazy (původně často publicismy) snadno přecházejí v klišé. Objevují se jak v promluvách moderátorů, tak u diskutujících hostů, a „koluje“ jich velké množství. Např.: *kauza Telecom, masivní atak, politická reprezentace, zastávat vysoké posty v demokratické vládě, na politické scéně, zpráva nastavuje zrcadlo, svět se globalizuje, náš vstup do Evropy, politická konstelace*.¹⁷

Idiomatická a obrazná vyjádření – Obraznost vyjádření patří k nejcharakterističtějším a nejnápadnějším rysům jazyka televizních debat. Obrazná pojmenování nesporně oživují a zpestřují projev, a tak zvyšují jeho přitažlivost, z věcně-obsahového hlediska však mohou snižovat určitost sdělení, a tím je v podstatě beletrizovat. Jejich užívání souvisí také s používáním expresivních a nespisovných prostředků. K nejčastějším typům patří pojmenování personifikovaná: *Evropa nás nechválí; stát by se měl angažovat nestandardním postupem...* a pojmenování metaforická, příp. metonymická a přirovnání, např.: *plastová kultura, myslet za roh, vykřesat maximum ze skutečnosti*.¹⁸

Nespisovné a expresivní prostředky lexikální prostředky – slouží k vyjadřování pragmatických významů, které jsou u televizních debat stejně důležité jako významy denotační. Jak bylo uvedeno výše, jejich používání je charakteristickým a zároveň individualizačním znakem těchto projevů. Poměr nespisovných a expresivních prostředků vzhledem ke spisovným prostředkům souvisí především se sociální a generační charakteristikou účastníků debat. Výskyt hovorových slov a slov nespisovných a expresivních odráží celkovou současnou politickou atmosféru; koresponduje to mj. se současným způsobem humoru. Nespisovné prostředky zpravidla také podmiňují vyšší emocionálnost projevu, která se jinak projevuje např. ve frazeologii. Nespisovnými a expresivními prostředky se mnohdy vyjadřují hodnotící postoje mluvčích, a to jak k tématu (obsahu) debaty, tak k jejím účastníkům (včetně mluvčích samotných). Vzhledem k celkové společenské situaci a náladě jsou to v převažující míře postoje spíše negativní, nezřídka ironické až útočné. Z hlediska slovnědruhového mají největší zastoupení

¹⁶ Tamtéž, s. 166-167.

¹⁷ Tamtéž, s. 167.

¹⁸ Tamtéž, s. 168.

hodnotící adjektiva a substantiva (jména osob), příp. slovesa. Např.: *Strany tím oblbly v podstatě voliče. Jasně je taky v Plzni, ta je s prominutím vedle. Jak se říká vyluxovat banku. Je to projev našeho buráevropanství.* K charakteristickým rysům televizních debat patří vedle expresivity i důraz, emfáze. V rovině lexikální se dosahuje nejčastěji opakováním, a to doslovným, nebo přiřazováním synonym a blízkoznačných slov (zároveň vysvětlujících nebo upřesňujících význam původního výrazu), např.: *Aby vysvětlil, a není vyloučeno, že by mohl vysvětlit...; nejsem na to fundovaný bankovní odborník, to teda v žádném případě...*¹⁹

Cizí slova – v televizních debatách, tak jako ve veřejných projevech obecně, se silně projevuje vliv cizích jazyků, a to především v rovině lexikální. Hojná jsou cizí slova běžně užívaná ve veřejných projevech, tedy výpůjčky do značné míry v češtině již ustálené, zároveň však sem poměrně rychle pronikají nová, mnohdy i módní cizí slova. Zdrojem či předlohou je z velké části angličtina. Stylová charakteristika cizích slov se zpravidla pohybuje na ose neutrální – odborné – profesněslangové, příp. hovorové výrazy. Např.: *aspirovat na post lídra Čtyřkoalice, distancovat se od takového postoje, politika by měla být transparentní, budu hned replikovat.*²⁰

Neologismy, příp. okazionalismy – v závislosti na označované skutečnosti (její novosti) i v souvislosti s používáním nově utvořených pojmenování v ostatních komunikačních sférách se v televizních debatách uplatňují neologismy, popř. ad hoc tvořené výrazy, které účastníci používají zejména v emocionálně vypjatých situacích. Nová pojmenování jsou původu jak českého, tak cizího (příp. mají hybridní charakter), často bývají víceslovná, vedle stylově neutrálních jsou to slova hovorová i slangová, řidčeji (záměrně) knižní. Z hlediska slovnědruhového mezi nejčastější neologismy patří relační adjektiva, např.: *vozový park, blokační paragraf, zadržovací taktika.* Dále pak substantiva, především abstraktní a deverbativní – *euroskeptik, přeběhlictví, prezidenství.*²¹

Na závěr této kapitoly lze říci, že „televizní debaty – veřejné politické projevy – reprezentují jednu z důležitých a značně se proměňujících sfér současné veřejné mluvené komunikace. Analýza jejich jazyka ukázala na jedné straně charakteristiky shodné s veřejnými mluvenými projevy vůbec, na druhé straně rysy specifické, závislé na aktuální komunikační situaci, proměnlivé podle tématu i účastníků. Z hlediska podílu standardního a nestandardního vyjadřování lze konstatovat převahu standardních, a to bezpříznakových prostředků všech jazykových rovin, které tvoří kontrastivní pozadí záměrně a zpravidla cíleně užívání prostředků příznakových, především expresivních, emocionálně zbarvených a subjektivně hodnotících.

¹⁹ Tamtéž, s. 169-170.

²⁰ Tamtéž, s. 171.

²¹ Tamtéž, s. 171-172.

Hlavně tyto prostředky napomáhají účastníkům debat plnit funkci apelovou, a to nejen vůči ostatním přímým (přítomným) účastníkům komunikace, ale i vzhledem k televizním divákům.²²

2.3 Argumentace

2.3.1 Vymezení pojmu argument

„Argument je základem každé mezilidské komunikace a zaujímá důležité místo v našem soukromém uvažování o světě. Argumentujeme, řešíme-li nějaký problém, který nás zrovna zajímá nebo trápí. Argumentujeme, chceme-li něčí, často právě svoje vlastní jednání vysvětlit, zdůvodnit nebo ospravedlnit. Argumentujeme, rozhodneme-li se například s něčím souhlasit nebo nesouhlasit a chceme-li se v tom ujistit, svůj postoj zdůvodnit, vysvětlit, podpořit, doporučit nebo zamítnout. Chceme-li proti něčemu protestovat, něco namítat, chceme-li něco někomu odpustit nebo naopak odsoudit a odmítnout. Hodláme-li někomu něco přikazovat, radit mu nebo ho před něčím varovat, dále někoho povzbuzovat, odměňovat, utěšovat, omlouvat nebo naopak vystrašit, žalovat, odsuzovat, pokárat, chceme-li k něčemu přemlouvat nebo někomu naopak něco rozmlouvat a v podstatě vždy, když se chceme vědomě, lidsky a racionálně vyrovnat s určitou životní situací.“²³

Argumenty tedy používáme běžně v každodenním rozhovoru. Jak ale argumenty identifikovat? „Někdy není rozpoznání jednoduché, protože v praxi explicitně sdělujeme jen to, co je v dané situaci nezbytné, vynecháváme nepodstatné a neopakujeme, co již bylo řečeno.“²⁴ Je tedy třeba vysvětlit, co to argument je a z čeho se skládá. „Každý argument má dvě části. To, co tvrdí a co zdůvodňuje, se nazývá závěr a to, co uvádí jako důvod pro tento závěr, se nazývá jeho předpoklad nebo premisa. Premis může mít argument více. Nalezneme-li tedy tvrzení spolu s uvedením jednoho nebo více důvodů, můžeme posuzovanou výpověď považovat za argument. Zda jde o argument, se dá někdy poznat pomocí charakteristických slov, která mohou signalizovat, že jde o premisu nebo závěr. Jde například o slova: protože, jestliže, neboť, aby, kdyby, tedy, pak tudíž, takže, odtud plyne či z toho vyplývá. Nejjistěji poznáme argument, když dovedeme rozpoznat, co tvrdí a čím toto tvrzení dokládá.“²⁵

„Argument je obvykle prezentován v rámci širší výpovědi, kterou nazveme argumentační výpověď. Vedle předložených premis a závěrů taková výpověď obsahuje následující části – nikoliv nutně, a nikoliv v uvedeném pořadí. Obsahuje počáteční úvahy, vymezující téma a typ problému, dále vysvětlení a různé údaje, které mají vliv na pochopení premis, připomenutí určitých faktů, popis stavu věcí, vývoje problému, výpovědi jiných osob, na něž argumentující

²² Tamtéž, s. 172-173.

²³ JELÍNEK, Milan a kol. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 101.

²⁴ Tamtéž, s. 103.

²⁵ Tamtéž, s. 103-104.

hodlá navázat. Dále obsahuje prezentaci argumentů, které podporují jednotlivé premisy, pak prvky, které mají ovlivnit adresáta argumentu, jako například vzbudit zájem o téma, udržet pozornost, vyvolat argumentujícím žádané emoce, estetické pocity, příznivě naladit vůči argumentujícímu, a někdy i omezit kritičnost adresáta. Obsah premis, závěrů a jiných částí argumentační výpovědi je často předkládán s použitím speciálních prostředků pro vyjádření, různých stylistických prostředků a rovněž pomocí různých typů zkratkových a neúplných vět, průpovědí, anekdot, citátů, sentencí a přísloví, odkazů k dřívějším myšlenkám, opakováním, otázkami apod.²⁶

2.3.2 Způsoby argumentace

V argumentaci můžeme vyzorovat určité společné znaky, díky kterým můžeme tyto způsoby argumentace pojmenovat. V této kapitole jsou uvedeny některé nejznámější.

Argumentatio ad rem – „Věcná argumentace, ve které jde oběma stranám o totéž, obě hledají význam předložené skutečnosti ve společných souřadnicích jednotného zájmu. Věcná argumentace se uplatňuje tam, kde lze předpokládat společný zájem jako společný základ a společné východisko uvažování a hodnocení.“²⁷ „Říkáme, že argument je věcně správný, jestliže každá z jeho premis je pravdivá, nebo alespoň částečně věrohodná. Je-li mezi předpoklady argumentu výrok málo věrohodný nebo evidentně nepravdivý, říkáme, že argument není věcně správný nebo že obsahuje věcnou chybu.“²⁸ Například *Bude pro naši firmu lepší tento obchod uzavřít, nebo neuzavřít?* Věcnou argumentaci lze s dobrým prospěchem použít všude tam, kde jsme shledali existenci jasného, a ne pouze deklarativního společného zájmu.“²⁹

Argumentatio ad hominem – „V tomto případě se jedná o nevěcnou, adresnou argumentaci ke konkrétnímu člověku. Přesvědčujeme jej například o tom, že určité jednání je v jeho vlastním zájmu, že odpovídá jeho vlastním zásadám a podobně. Při těchto argumentacích jde často o to, přesvědčit druhého, že na tom či onom buď vydělá, nebo se zviditelní, nebo se stane přímo slavným.“³⁰ „Jde v podstatě o vyvracení tvrzení a argumentů nějaké osoby upozorněním na znaky této osoby (její chování, světonázor, profese, pohlaví apod.), ve výpovědích tohoto charakteru často chybí zřetelný závěr. S tímto také souvisí takzvaný *argument ad personam*, který patří k nejčastěji využívaným nekonstruktivním trikům v diskusi. Není to argument v pravém slova smyslu, nýbrž osobní slovní útok na protivníka, spojený s opuštěním tématu sporu:

²⁶ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace – terminologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 40-41.

²⁷ KLAPETEK: *Komunikace...*, s. 104.

²⁸ SZYMANEK, Krzysztof a kol. *Umění argumentace – úlohy na zkoumání argumentů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 27.

²⁹ KLAPETEK, Milan. *Komunikace...*, s. 104.

³⁰ Tamtéž, s. 104-105.

vyslovení pro protivníka urážlivých nebo znevažujících úvah, nadávek, kleteb. Takovéto chování je znehodnocením základních pravidel racionální diskuse.³¹ S útoky tohoto typu se dnes setkáváme velmi často, a to především v internetových diskusích, kde se účastníci, bez toho, aniž by se vůbec znali, častují těmi nejhoršími nadávkami a urážlivými slovy.

2.3.3 Věcně správné argumenty

„Logicky platné argumenty – Argumenty platné z logického hlediska jsou ty, jejichž závěr logicky vyplývá z premis díky apriorní logické formě.“³²

„Argumenty pomocí příkladů – Argumenty pomocí příklad poznáme tak, že buďto zobecňují z určitého počtu příkladů (případů) na všechny příklady daného oboru úvahy nebo usuzuje z určitého počtu příkladů na další stejného druhu.“³³

„Argumenty z analogie – Argumenty z analogie jsou také argumenty pomocí příkladu, ale pouze jediného, který je v mnoha ohledech podoben tomu, o němž chceme dokázat, že má i nějakou další s ním společnou charakteristiku.“³⁴

„Argumenty o příčině – V argumentech o příčině usuzujeme ze současného výskytu (korelace) jevů na příčinnou vazbu mezi nimi.“³⁵

„Argumenty z autority – Argumenty z autority jsou takové argumenty, které zaručují věrohodnost svých závěrů citováním osoby nebo organizace o nichž pochází informace obsažená v tvrzení.“³⁶ „I při zkoumání argumentu autoritou je potřeba zvážit některé problémy, a to například, zda osoba, na jejíž zkušenost se argumentující odvolává, je expertem v oblasti, do níž spadá zkoumaný názor. Dále je nutné si položit otázku, zda vyjadřuje výpověď dané osoby, dokonce experta, skutečně její přesvědčení. Může se totiž stát, že daná osoba účelově přetváří pravdu v důsledku toho, že je například podplacena nebo vydírána. To se může stát u politiků či u lidí, kteří mají užitek z veřejného prohlašování určitých názorů, například pracují v odvětví reklamy. Dále je třeba zkoumat jaké jsou názory na danou problematiku od jiných odborníků a zda argumentující dobře porozuměl tvrzení odborníka, respektive jestli byla tvrzení správně, přesně interpretována.“³⁷

³¹ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 57.

³² JELÍNEK: *Argumentace...*, s. 137.

³³ Tamtéž, s. 140.

³⁴ Tamtéž, s. 143.

³⁵ Tamtéž, s. 145.

³⁶ Tamtéž, s. 146.

³⁷ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 49-50.

2.3.4 Chybné argumenty

„Pro porozumění argumentaci a rozpoznání chyby v argumentu potřebujeme vědět, které pravidlo pro sestavení dobrého argumentu bylo porušeno. Některá pravidla se vztahují na argumenty všech typů – všeobecná, jež se týkají sestavování argumentů jakéhokoliv druhu, a ta, která nabádají k jednoznačnému a určitému vyjadřování – některá pravidla pak platí speciálně pro argumenty určitého druhu. Některé argumenty považujeme za dobré v tom smyslu, že jejich používání je z logického a etického hlediska nenapadnutelné. Sem patří argumenty korektní logiky – logicky platné, u nichž se můžeme spolehnout, že pravda je převedena do závěru s naprostou jistotou. Oporou při argumentaci a vodítkem pro následné rozhodování jsou i ty, které sice neplatí naprosto jistě, ale přesto platí s nějakou větší či menší pravděpodobností. Jsou to argumenty induktivní, které dělíme na argumenty úplně induktivní a neúplně induktivní. Konečně za dobré argumenty budeme považovat i ty, které se opírají o věrohodné doložené svědectví – argumenty z autority.“³⁸

Mezi chybné argumenty lze zařadit:

„*Argument ad auditores* – lat. argument obrácený k posluchačům. Spočívá v překládání argumentů uzpůsobených k získání podpory auditoria pro své stanovisko a k vytvoření nátlaku na oponenta tímto způsobem. Sympatie publika, směřující k jedné ze stran, mohou tvořit nebagatelizovatelný trumf, zvláště ve střetu s nezkušeným protivníkem, při slabém psychickém odporu, rovněž v některých případech lze pomocí skutečné, i když nelobajální strategie využít argumentů, které se týkají znalostí auditoria a jemu adresovaných – nejasných a intelektuálně plytkých, zároveň však efektivních a jednoduše vítězících pochval.“³⁹

„*Argumentum ad baculum* – lat. argument vztahující se k holi, jedná se o vyhrožování použitím síly v argumentaci za účelem vynucení určitých konání či jejich zanechání. Například: *Má číslo tvého telefonu a znám tvou adresu – už jsem se zmínil, že vlastním černý pásek v karate?* Hrozby teroristických organizací, ultimátum vyhrožující válkou v případě nedodržení nějakých požadavků (pronesené jednou zemí na adresu druhé), zločinné vymáhání výkupného apod. jsou spojeny s argumentací tohoto typu.“⁴⁰

„*Argument ad ignorantiam* – lat. argument odvolávající se na neznalost, argument, v němž se na základě faktu, že není prokázáno nějaké tvrzení (nebo toho protivník není schopen), usuzuje na nepravdivost daného tvrzení. Například: *Všechno, co je napsáno v Bibli, je pravda – nikdo nedokázal, že je tomu jinak.*“⁴¹ „Jedná se o argumentaci počítající s nevědomostí nebo neinformovaností. Lze říci, že ve složitých a v odborných otázkách, které jsou tématy společenských diskusí a hybatelem

³⁸ JELÍNEK: *Argumentace...*, s. 137.

³⁹ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 55.

⁴⁰ Tamtéž, s. 55.

⁴¹ Tamtéž, s. 62.

občanských hnutí, jde většinou právě o toto. Argumenty jsou zaměřeny na myšlení lidí, které věci nerozumějí. Argumenty ad ignorantiam nezřídka uvedou do pohybu lavinu peticí za něco či proti něčemu. Tyto argumenty jsou důležitou součástí všech demagogií.⁴²

„*Argument ad invidiam* – odvolávající se na nenávist. Argument, který se odvolává na nenávist adresáta vůči nějakým osobám nebo osobě. Zneužitím existující nenávist a předpojatosti lze snadno dojít k akceptování tvrzení, které obsahuje negativní hodnocení osob, které jsou objektem silné averze. Např.: *Nedívejte se, soudcové, na důkazy – podívejte se spíše na tvář toho člověka, tvář psychopata a odradilce.*“⁴³

„*Argument ad misericordiam* – odvolávání se na soucit a milosrdenství. Soucit je jednou z nejpřesvědčivějších argumentací, a proto takřka všechna hnutí někdy sáhla k odvoláván se na něj. Při setkání s touto argumentací je na místě schopnost vidět souvislosti a přiměřená kritičnost. Argumentace soucitem je vždy podezřelá.“⁴⁴ „Například tvrzení: *Přiznávám se, že jsem zabil oba rodiče kvůli dvěma zlatým, ale – prosím, vysoký soude, neměl jsem na chleba, měl jsem hlad – a jako ubohý sirotek žádám o nízký výměr trestu.* Samozřejmě ne každá prosba o lítost je pouze vykutáleností. K zneužití dochází pouze tehdy, když racionální řešení diskutovaného problému nemá záležet na jakýchkoliv citech.“⁴⁵

„*Argument ad populum* – lat. argument k zavděčení se lidu, demagogická argumentace, zaměřená na získání davu, složeného z prostých posluchačů, kteří nejsou schopni sledovat komplikovaná abstraktní vyvození, odvolávání se na stereotypy používání zjednodušených myšlenkových postupů odpovídajících způsobu myšlení davu. Typické příklady takovéto argumentace potkáváme ve sféře politické agitace a v reklamě. Například odvolávání se na vládnoucí módu, všeobecné mínění a zájmy jako například: *tohle mají všichni, teď se nosí pouze takové.* Nebo odvolávání se na snobismus, chuť patřit k elitě, k vedoucí skupině: *tento kosmetický výrobek používají největší hvězdy apod.*“⁴⁶

„*Argumentum ad vertiginem* – lat. argument odvolávající se na mělkost, lehkomyšlnost. Zacházení s protivníkem jako s někým lehkomyšlným, kdo není schopen ocenit závažnost předložených argumentů. Například: *Jestliže nepřijímáš tyto argumenty, pak opravdu neexistuje způsob vysvětlit ti, že tvé stanovisko je neudržitelné, absurdní.* Takovému argumentu někdy nelze upřít jistou míru správnosti, když se užívá proti protivníkovi, jenž lehkomyšlně, bez vyřčení jakýchkoli závažných důvodů, popírá obecně známé a evidentní pravdy, odmítá pravidla logiky atd.“⁴⁷

⁴² K LAPETEK: *Komunikace...*, s. 106-107.

⁴³ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 63.

⁴⁴ K LAPETEK: *Komunikace...*, s. 107.

⁴⁵ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 64.

⁴⁶ Tamtéž, s. 64-65.

⁴⁷ Tamtéž, s. 67.

„*Argumentum ad vanitatem* – lat. argument apelující na samolibost, oslabování kritičnosti účastníků diskuse vůči předkládaným argumentům pochlebováním, dáváním na srozuměnou, že sdílení takových či onakých názorů svědčí o vysoké inteligenci, zběhlosti, soudnosti, naopak odmítání takových názorů vyvolává pochyby o možnosti připsat tyto přednosti. Například: *Věhlasným lidem, jako jste Vy, je snad jasné, že...Jsem přesvědčen, že se snadno dohodneme – jste přece vzdělaný člověk.*“⁴⁸

„*Argument ad verecundiam* – lat. argument na nesmělost. Termín zavedený Johnem Lockem pro argument, jenž se odvolává na názor lidí, kteří získali věhlas díky svým schopnostem, učenosti, odbornému názoru, pěstované síle nebo nějakým jiným okolnostem, a jejichž jméno je všeobecně vyzvedáváno jako autorita. Například: *Heidegger jasně píše, že bytí je uzavřeno v porozumění bytí, jež jako rozumění patří do jsoucí existence, a tak se současná filozofie jednoznačně zřeká toho způsobu myšlení, který reprezentuje...*“⁴⁹

„*Ignorantia elenchi* – mezi metody chybné argumentace lze také zařadit ignorantia elenchi. „Spočívá v tom, že se spor a otázka převedou úplně jinam. Doslova lze spojení přeložit jako nedbání o podstatu sporu. Jako zajímavý příklad může sloužit tato zajímavá příhoda z poměrně nedávné minulosti: V 50. letech v době kolektivizace zemědělství objížděli vesnice agitátoři pro zakládání JZD. Jak se v této souvislosti kdesi tradovalo, použili zemědělci někde proti nim zvláštní argumentaci. Zeptali se agitátora, zda (když tak rozumí zemědělství, že může radit) má kráva rohy před ušima nebo za ušima. Ten to pochopitelně nevěděl (a ví to málokdo), což sloužilo jako důkaz nekompetentnosti daného člověka ve veškerých otázkách zemědělství.“⁵⁰

„*Argument ab utili* – lat. argument z prospěchu. Argument odvolávají se ke zbožnému přání, odkazující k tomu, že pravdivost dané teze je pro adresáta argumentu něčím užitečným (nebo neužitečným).“⁵¹

⁴⁸ Tamtéž, s. 66.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ KLAPETEK: *Komunikace...*, s. 108.

⁵¹ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 52.

3 Praktická část

3.1 Máte slovo s M. Jílkovou, 26. 10. 2017, Účtenková loterie

Tento díl pořadu je věnován velmi diskutované účtenkové loterii, která vznikla na základě zavedení tzv. elektronické evidence tržeb. Do pořadu přišli diskutovat: Ministr financí ČR, místopředseda senátu, prezidentka svazu obchodu a cestovního ruchu, majitelka trafik v Ústí nad Orlicí, lékárnice z Řečan nad Labem a šéfkuchař z Prahy.

Argument šéfkuchaře z Prahy: „*účtenková loterie sbírá „citlivé“ údaje nejen o obchodnících, ale i o samotných bráčích*“. Tyto argumenty by se daly označit jako argument ad populum, kdy se tento muž snaží získat na svoji stranu ostatní obchodníky, kteří jsou dle jeho názoru touto hrou sledováni, ale i podporu „obyčejných“ občanů, kteří zde také zadávají své osobní údaje. Argument o citlivých údajích mu ale vyvrací ministr financí, který tvrdí, že například DIČ⁵² obchodníci na svých účtenkách mají normálně, tudíž si ho každý může přečíst, bez ohledu na účtenkovou loterii. Také by se tento argument dal označit jako argument ad ignorantiam, kdy se host odvolává na to, že loterie sbírá údaje o obchodnících, což ale nelze zcela potvrdit.

Poté následuje debata, jaké údaje je třeba vyplnit, aby člověk mohl účtenkovou loterii hrát. Zde velmi převažuje role moderátorky, která nechce pustit ke slovu ministra financí, aby situaci uvedl na pravou míru, ale stále mu skáče do řeči a snaží se prosadit svou. Argument ženy z publika: „*jsem důchodkyně, která nemá ani počítač, ani chytrý telefon, tudíž se do této soutěže nemůžu vůbec přiblížit*“. K tomu se připojují argumenty místopředsedy senátu typu: „*co udělá bezdomovec, když vyhraje automobil, co udělá s výhrou? No nic, protože vy mu ty peníze nedáte, na to si musí zřídit účet...*“ Zde jedná o argument ad misericordiam, účastníci se odvolávají na soucit a milosrdenství, jako kdyby říkali: jak k tomu přijde bezdomovec, který nemá účet, či člověk, který nemá přístup k internetu, jak se bude moci do loterie zapojit? Tento argument (v různých obměnách) je zde opakován několikrát, například: *Jsou diskriminováni seniori...Proč není účtenkovka zaměřena i na seniory?* Jedná se o velice dominantní argument, na který se snaží reagovat ministr financí: „*ve věku 70-90 let máme 20.736 registrací...*“ nato reaguje moderátorka statistikou o tom, kolik seniorů vůbec internet nepoužívá. Tyto argumenty by se také daly označit jako argumenty ad populum, tedy jde o to zavděčit se veškerému lidu, v tomto případě jde především o seniory.

Od zřízení účtu se místopředseda senátu dostává k účtu, k tomu, co se na něm bude dít s naší výhrou. Tím už ale velmi odbíhá od tématu a snaží se řeč převést k něčemu, co vůbec není předmětem diskuze. To by se opět dalo označit jako argumentum ad populum, snaží se svést řeč na klasický odpor lidí k peněžním ústavům. Také se jedná o ignoratio elenchi, tedy převedení podstaty problému k věci, která s ní nesouvisí. Dále je zde totiž probírána situace, kdy na základě

⁵² OSVČ mají jako DIČ rodné číslo.

zákonu, pokud vyhraje určitou sumu peněz, nám tato suma musí být připsána na účet, a nikoliv vyplacena v hotovosti. Účastníci totiž zde nejvíce nediskutují o tom, co je například možné v účtenkovce vyhrát, ale spíše jim jde o to, jak a kdy bude případná výhra vyplacena. Tudíž se zaměřují hlavně na následky toho, co se teprve stane, ale ve skutečnosti se to ani stát nemusí.

Hlavním tématem ale stále zůstává strach, že v této loterii mohou být zneužity naše osobní údaje. Toto je dle názoru šéfkuchaře z Prahy způsobeno tím, že *veřejnost o loterii nemá dostatečné informace a tyto informace nejsou nikde zveřejněny* – argument ad populum. Argument majitelky trafik v Ústí nad Labem: *Pro mě jako samotného živnostníka je už tak těžké se uživit a nechápu, proč jsou drobní živnostníci státem neustále pronásledováni, já účtenky vydávala vždy, tudíž nechápu současné plýtvání (i papírem), moji zákazníci ihned po vydání účtenku zmačkají a hodí do koše* – argument ad populum. Také by se tento výrok dal prezentovat jako argumentum ad amicitiam – „odvolávání se na přátelství, vyplývající z výkonu téhož povolání“⁵³ – v tomto případě jde o drobné živnostníky. Nato přichází na řadu otázka, kolik vlastně provoz této loterie stojí a zdali by nebylo lepší tyto peníze investovat jiným způsobem.

Člověk z publika poté tvrdí, že mu na loterii vadí to, že se nemohou zúčastnit všichni a že některé účtenky systém do hry nezařadí. Následnou diskuzí na řadu opět přichází již zmíněná diskriminace seniorů, kteří nemají přístup k internetu. V tuto chvíli je jasné vidět, že moderátorka se snaží přehánět se svým názorem, že většina seniorů internet nepoužívá, tudíž jsou naprosto připraveni o možnost loterii hrát. Takto by nestranná moderátorka určitě vystupovat neměla.

Názory a argumentace probíhají také na spodní liště obrazovky, kde jsou zveřejňovány názory diváků, které jsou zasílány formou SMS. Některé názory a argumenty jsou podobné těm, které můžeme slyšet ve studiu. „*Kdo říká, že ho EET poškodilo, přiznává, že do té doby neplatil.*“ V tomto případě by se mohlo jednat o „argument ad consequentiam, tedy o argument, ve kterém se ukazuje, že následkem tvrzení byly, jsou nebo budou nějaké jevy“⁵⁴.

„Účtenkovka je podvod. V případě tohoto tvrzení se nejedná o argument. Je to výrok, který nemá žádnou vypovídající hodnotu.“

3.2 Máte slovo s M. Jílkovou, 8. 6. 2017, Mají mít ženy bez partnera právo na umělé oplodnění?

Tento díl se věnuje dalšímu velmi kontroverznímu tématu, o kterém se ale u nás příliš nemluví a pravděpodobně ani jeho legislativa není lidem známa. Jde o to, že pokud žena chce podstoupit umělé oplodnění, potřebuje k tomu souhlas muže. Aby tedy ženy, které partnera

⁵³ SZYMANEK: *Umění argumentace...*, s. 54.

⁵⁴ Tamtéž, s. 56.

nemají, a přesto si přejí dítě, mohli jí na umělé oplodnění, musí zákon obejít tak, že si přivedou k lékaři „fiktivního partnera“, který jim zákrok odsouhlasí. Do tohoto dílu pořadu přišli diskutovat Jiří Čunek – senátor KDU-ČSL, František Adámek – poslanec ČSSD, Lenka Šulová – vedoucí oddělení sociální psychologie na katedře psychologie FF UK v Praze, Irena Obermannová – spisovatelka, Hana Konečná – psychologka, Valentin Papazian – předseda a sociální pracovník Unie otců a Andrej Dan Bárdoš – sociolog.

Jako klíčové otázky se zde nabízí: Mají mít ženy bez partnera právo počít dítě? Je to zodpovědné vůči takto narozeným dětem? Jako první se ke slovu dostává J. Čunek, který argumentuje, že tradiční rodinný model je pro dítě prostě stále to nejlepší. Nato se hned hlásí o slovo F. Adámek, který tvrdí, že neexistuje relevantní studie o tom, že děti, které vyrostly mimo tento tradiční model, jsou jakkoliv znevýhodněny či poškozeny. V tomto případě by se mohlo jednat o argumentum ad fidem – tedy o „argument odvolávající se na náboženskou víru, která zakotvuje právě „tradiční model rodiny“⁵⁵. Dále by se tento výrok dal interpretovat jako argumentum ad ignorantiam – tradiční model rodiny je nejlepší – ještě nikdo neprokázal opak.

Načež moderátorka žádá o slovo L. Šulovou, zdali by mohla k tomuto zprostředkovat odborné informace. Ta tedy tvrdí, že takovéto výzkumy existují a je pravdou, že děti pocházející z neúplných rodin jsou ohroženy v mnoha oblastech psychického vývoje. Zmiňuje například nedávný výzkum, ale nemá bohužel dostatek prostoru, aby se k tomu mohla podrobněji vyjádřit, v tom jí do řeči, neomaleným způsobem vstoupí A. Bárdoš, který řekne, že chce slyšet fakta a ne „všeobecné kecy“, takovéto výrazy do seriózní diskuze nepatří a tento výrok ho jako diskutéra jenom znevažuje. Jedná se o argumentum ad hominem – osobní útok na účastníka diskuse.

Poté tedy L. Šulová dodává, že například tyto děti v dospělém věku hůře zakládají stabilní rodiny a je mezi nimi větší procento rozvodovosti. Opět přebírá slovo A. Bárdoš, který přednese pravděpodobně nejvíce nesmyslný argument tohoto celého dílu, a to: „*Nemůžu s Vámi souhlasit, protože tato studie je dělaná teď v současnosti, ale neúplnost rodiny tu existuje od roku 1945, kdy spousta židovských rodin bylo vyvražďeno, vznikly tu neúplné rodiny a není pravda, že by vybudovaly špatnou společnost.*“ Jedná se o argumentum ad ignorantiam, také by se ale mohlo mluvit o argumentum ad misericordiam, tedy o snahu navodit lítost kvůli lidem, kteří zemřeli za války. V tomto případě ale tato argumentace není na místě, protože správně později tento argument vyvrací L. Šulová, která říká, že je samozřejmě rozdíl mezi tím, pokud jeden rodič zemře a tím, pokud od počátku je dítě vychováváno v neúplné rodině a přirovnávat tuto situaci k holokaustu není na místě.

Poprvé se ke slovu dostane také I. Obermannová, která volí smířlivější tón a pokazuje na to, že nemá nic proti tradiční rodině, ale nevidí ji jako jedinou správnou možnost. Také uvádí

⁵⁵ Tamtéž s. 57.

argument, že děti, které jsou něčím znevýhodněné (tedy například tím, že nevyrostají v úplné rodině), bývají často bojovnější a životaschopnější. Jedná se o argument, který pravděpodobně není ničím podložen a jedná se spíše o subjektivní názor.

Načež vystupuje V. Papazian se svou „statistikou z amerického ministerstva práce a zdravotnictví“, kdy uvádí, *že je dokázáno, že je 5x větší pravděpodobnost, že děti spáchají sebevraždu, když vyrůstají bez otce, 20x větší pravděpodobnost, že skončí ve vězení, 10x větší pravděpodobnost, že upadnou do závislosti na drogách apod.* Tento argument nejen, že nepůsobí příliš věrohodným dojmem, protože se jedná o statistiku z cizí země, což by se ještě dalo přejít, ale přeci jenom tyto čísla působí přinejmenším trochu abstraktním dojmem, a to i na většinu přítomných, když se již při první čtené větě začali smát. Samotný předkladatel této statistiky tomu navíc nepřidal stylem svého přednesu, působí trochu nepřesvědčivým dojmem, jako by se snad za to, co říká, styděl, což ještě snížilo jeho přesvědčivosti schopnost. V tomto případě by se mohlo také jednat o argumentum ad metum – tedy „argument odvolávající se na strach a obavy“⁵⁶.

Ke slovu se vrací I. Obermannová s tím, že existují ženy, které po dítěti velmi touží a rády by mu podřídily svůj život, možná ještě více než některé ženy, které jsou například „špatně vdané“. Tudíž proč jim stát bere právo mít dítě, navíc ještě v situaci, kdy Česká republika tak zvaně vymírá. Zde by se mohlo jednat o argumentum ad invidiam – je zde naznačeno určité hodnocení žen, které jsou tzv. špatně vdané, ale ty dítě mít mohou, oproti ženám, které by dítě měly raději, i když manžela nemají.

Následně na sobě A. Bárdoš demonstruje, že on také vyrostl v neúplné rodině, svého otce poznal až ve svých 20 letech, a také to na něm nezanechalo žádné následky. Zde se jedná o velké zlehčování argumentem typu: pokud to nezanechalo žádné následky na mně, nezanechá to ani na nikom jiném.

Paní z publika také vyjádřila názor, že samotná žena, která si přeje dítě, vůbec nemusí využít služeb asistované reprodukce, ale může si dítě přeci adoptovat. Zde se jedná o argument ignoratio elenchi, který nedbá na samotnou podstatu sporu, protože jde sice o přání mít dítě, ale jde zde o to mít dítě vlastní, nikoliv adoptované.

Otázky Václava Moravce, 15. 10. 2017, České sociální bydlení. Komu pomáhá a komu škodí?

Hosté tohoto dílu: náměstek ministra pro lidská práva David Beňák, analytik Člověka v tísní Daniel Hůle a předseda Platformy pro sociální bydlení Štěpán Ripka.

⁵⁶ Tamtéž, s. 63.

Analýza tohoto pořadu není zaměřena ani tak na argumenty, ale spíše na zajímavá vyjádření a použité jazykové prostředky.

„*Ten zákon, který předkládá sociální demokracie..., je víc než sociální, socialistický*“ – Markéta Pekarová Adamová. Jedná se o zajímavý obrat, kdy se z neutrálně laděného slova stane slovo negativně zabarvené.

„*Jak za Topolánkovy vlády, tak za Rusnokovy nebo Sobotkovy vlády*“ – Štěpán Ripka. Jedná se o zjednodušený slovní obrat, který se ale používá téměř vždy, téměř nikdo totiž neřekne: Vláda Mirka Topolánka apod.

„*Ministr pro lidská práva je jedním ze spolugestorů*“ – David Beňák. Jedná se o cizí slovo, kterému ne všichni mohou rozumět, v pořadu ale nebylo vysvětleno.

„*Ten zákon dělá ze státu dojnou krávu*“ – Karla Šlechtová. Negativní obrazné vyjádření.

„*Skupiny lidí, kteří nemají...*“ – Daniel Hůle. Špatný syntax.

„*Lítala další čísla...*“ – Václav Moravec. Jedná se o velmi častý, především novinářský obrat.

„*Sedé bezdomovectví*“ – David Beňák. Jedná se o obrazné vyjádření ze sociálně-politické sféry, kterým se host snaží říct, že zde existují určití občané, kteří se nedají zařadit mezi bezdomovce v pravém slova smyslu.

„*Evoluci toho systému*“ – David Beňák. Podobné obrazné vyjádření z oblasti kulturní frazeologie.

„*To je to, o čem vy mluvíte, když jsem ten návrh četl...*“ – V. Moravec. Tento výrok ukazuje, že moderátor je na pořad dobře připravený a je velmi dobře obeznámen s probíraným tématem.

„*Omlouvám se možná za laickou otázkou...*“ – V. Moravec. Zde se moderátor snaží o zjednodušení otázky tak, aby ji pochopili i diváci, může ale také jít o snahu zakrýt to, že ani on sám si není určitými otázkami ohledně tohoto tématu jistý.

„*Jako skeptik, který posuzuje politickou scénu...*“ – V. Moravec. Zde moderátor trochu vykročil ze své moderátorské role, když prezentoval svůj skeptický názor na politickou scénu.

„*To je pořad samozřejmě málo, jo...*“ – David Beňák. Zde se jedná o užívání nadbytečného slova *jo*, které se do takového seriózní diskuse nehodí.

3.3 Duel Jaromíra Soukupa, 31. 8. 2017

Už když vidíme první minuty projevu Jaromíra Soukupa, je viditelné, že moderátor nepůsobí zrovna přesvědčivým dojmem. Nejen, že se velmi často přerekne, ale i v jeho postoji a chůzi je vidět jistá dávka nervozity. Na druhou stranu je ale třeba říci, že moderátor používá vtipné glosy, které alespoň trochu ožívují tento pořad. Moderátor také slíbuj, „*že hosté budou mít dost prostoru na to, aby se vyjádřili a vysvětlili své názory a budeme diskutovat o aktuálních tématech, a na rozdíl od jiných politických diskusí budu přísně dbát na to, abysme mluvili jasně a srozumitelně abyste tomu*

rozuměli“. Jako hosté zde vystupují Tomio Okamura (předseda hnutí SPD) a Pavel Vondráček (první místopředseda Poslanecké sněmovny). Místy je patrné, že tento pořad je z hlediska argumentace trochu chudší než ostatní pořady, moderátor totiž občas pokládá spíše osobní otázky hostům, tedy takové, kde následná odpověď nevyžaduje příliš argumentace. Z tohoto pořadu tedy byly vybrány pouze určité výpovědi.

Po sérii osobních otázek, které nám toho ale stejně příliš mnoho neřekly, se moderátor dostává ke kauze, která hýbala a stále hýbe českou politikou, tj. vydání premiéra Andreje Babiše k trestnímu stíhání. K tomuto se vyjadřoval T. Okamura, který se ale dostal nakonec k jinému tématu a zajímavé argumentaci, a to tedy: *„hlavně apelujeme na to, aby to šetření bylo rychlé a aby se nestalo to, (co mimochodem nemá s demokracií vůbec nic společného), že když soudy trvají 9, 10 let a my v SPD jsme jediní, kteří chtějí uzákonit časově omezený mandát soudců, aby to neměli nadosmrti, a také přijmout hmotnou odpovědnost soudců. Protože oni dnes nemají žádnou odpovědnost, zkaží lidem život, a ještě do odškodné platí potom stát...“* - argumentum ad populum, snaha o zavděčení se lidu skrze program strany.

Po nějaké době je tázán opět T. Okamura, který přichází opět s podobným výrokem jako výše, a to že: *„my máme řešení na práci soudů a státních zástupců, my jsme jedinou stranou, která prosazuje uzákonění hmotné odpovědnosti státních zástupců a soudců, to znamená, pakliže oni svým špatným rozhodnutím způsobí někomu škodu, tak my chceme, stejně jako politici, aby si tu způsobenou škodu sami osobně zaplatili.“* Jedná se o stejný typ argumentu, který je uveden výše. Je samozřejmě zcela pochopitelné, že T. Okamura chce v tomto pořadu prezentovat program své politické strany a ano, má na to zcela jistě nárok, ovšem jeho výroky se poté začínají opakovat. Nato velmi dobře reagoval P. Vondráček, když řekl: *„takže od programu SPD zpět k položené otázce.“*

T. Okamura tedy nereaguje na položenou otázku, ale vždy se snaží především propagovat program své politické strany.

„Nejhorší varianta, která by podle mého názoru mohla být“ – J. Soukup. Zde moderátor vystupuje ze své role, když vyjadřuje svůj názor, posléze se větou *„Já nikomu nefandím, o té věci vůbec nic nevím“*; snaží vystupovat opět nestranně.

„My si musíme říci, a to diváci často neví.“ - T. Okamura. Host vychází z předpokladu, že diváci jsou pouhými laiky, kteří nemají tak úplně relevantní informace o dané problematice, a tudíž jim chce určitý problém lépe vysvětlit. Ovšem nemusí se jednat o pravdivý předpoklad, možná jsou diváci o problematice informováni velmi dobře. Jedná se tedy tak trochu o podceňování diváků.

„My chceme, aby se situace skutečně vyšetřila v zájmu všech“ - T. Okamura. Opět argument ad populum.

„Z mého pohledu jsem je definoval“ – J. Soukup. Opětovné vystoupení moderátora ze své nestranné role.

„Já musím říct, že českým médiím a novinářům v drtivé většině nevěřím ani slovo, jsou to lháři a manipulátoři, mají takové fašizující tendence“ – T. Okamura. V tomto případě by se mohlo jednat o argumentum ad invidiam, T. Okamura zde vyjádřil svoji nenávist vůči médiím a novinářům.

„Doufám, že kolega nikdy nebude ministr školství, protože by to dopadlo katastrofálně“ - P. Vondráček. Jedná se o argument ad personam, tedy o útok na osobu protivníka, nemůže totiž objektivně vědět, jaký byl T. Okamura ministr školství.

4 Závěr

Tato práce měla za svůj cíl analyzovat argumentační postupy v českých televizních diskusních pořadech. Kromě argumentace se zaměřuje i na použité jazykové prostředky. Pro analýzu byly vybrány tři pořady, a to Otázky Václava Moravce, Máte slovo s M. Jílkovou a Duel Jaromíra Soukupa. Každý z těchto pořadů má jinou cílovou skupinu, proto je zde i jiná struktura hostů a otázek. Za nejvíce seriózní pořad lze jednoznačně označit Otázky Václava Moravce. Hosté jsou obvykle na diskusi velmi dobře připraveni a předkládají relevantní argumenty. Je to způsobeno také tím, že se ve většině případů jedná přímo o zástupce naší politické scény. V tomto pořadu také můžeme zaslechnout zajímavé jazykové obraty, které jsou velmi často typické právě pro politické představitele. Naopak o zbylých dvou pořadech se toto říci nedá. V pořadu Máte slovo jsou často k vidění chybné argumenty, cílené na to, aby se host zavedl lidu nebo se odvolává na soucit. Pořad Duel s Jaromírem Soukupem bývá velmi často nevyvážený z hlediska toho, kolik toho jednotliví hosté řeknou. Většinou to bývá problém v moderátorovi, který není schopen vést diskusi tak, aby hosté měli možnost odpovídat na otázky v přiměřeném poměru. V díle, který byl v této práci analyzován, jsme tedy mohli vidět, že se ke slovu dostával nejvíce ten, který je lepší rétor a dokáže se více prosadit, zde tedy pak už je na moderátorovi, aby situaci usměrňoval.

Určitě je ovšem dobré, že se na českých televizích tyto pořady vyskytují, protože v některých případech se alespoň občané mohou zapojit do diskuse, a možná svojí argumentací tak částečně i ovlivnit dění v této zemi. Možnost vyjádřit svůj názor a používat rozumné argumenty určitě patří k principům demokratického právního státu.

Na závěr je tedy třeba říci, že se způsoby argumentace pořad od pořadu liší a záleží na tom, jak je konkrétní pořad koncipován, zda se má jednat o seriózní politickou diskusi či spíše pořad, který má nalákat „běžného“ diváka tak, aby se mohl ztotožnit s názory hostů ve studiu. Můžeme v nich ale vysledovat některé klasické tzv. „argumentační fauly“, které jsou popsány v dostupné literatuře. Práce samozřejmě neuvádí vyčerpávající výčet všech nevěcných argumentů, spíše se snaží o uvedení těch nejpoužívanějších. Dosáhnout opravdu relevantní a podrobné analýzy je ale poměrně složité, protože tato práce se argumenty zabývala především z jazykového hlediska, zkoumání argumentů je ale multidisciplinární záležitostí. Spojuje v sobě poznatky z odvětví filozofie, psychologie etiky, logiky, rétoriky, práva, politologie, teologie atd. Jedná se tedy o velmi složitou problematiku, která v sobě zahrnuje mnoho proměnných, které je třeba zkoumat, a není tak vždy lehké dospět k jednoznačným závěrům.

5 Seznam použité literatury

ČMEJRKOVÁ Světa, HOFFMANNOVÁ Jana. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003. 259 s.

GRETBATCH, David. Conversation analysis: Neutralism in British news interviews. In A. Bell – P. Garrett (ed). *Approaches to Media Discourse*. Blackwell: Oxford, 1998. 304 s.

KLAPETEK, Milan. *Komunikace, argumentace, rétorika*. Praha: Grada Publishing, 2008. 247 s.

JELÍNEK, Milan a kol. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 327 s.

SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace – terminologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 395 s.

TEGZE, Oldřich. *Neverbální komunikace*. Praha: Computer Press, 2003. 482 s.

SZYMANEK, Krzysztof a kol. *Umění argumentace – úlohy na zkoumání argumentů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 149 s.

VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ Jarmila. *O kultuře mluvného projevu*. Praha: Svoboda, 1983. 61 s.

Diskusní pořady

Máte slovo s M. Jílkovou, dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/217411030520023>

Otázky Václava Moravce, dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/217411030511015-otazky-vaclava-moravce-2-cast/>

Duel Jaromíra Soukupa, dostupné na: <https://www.barrandov.tv/video/105817-duel-jaromira-soukupa-31-8-2017>